

การบริหารความเสี่ยงโครงการ (Project Risk Management)

1

อาจารย์วัฒนา เอกปมิตศิลป์

หัวข้อ

- ความหมายของคำว่า “ความเสี่ยง (Risk)” และความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงของโครงการ
- ส่วนประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการบริหารความเสี่ยง
- ขั้นตอนการชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง เครื่องมือและเทคนิคที่สามารถช่วยชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงของโครงการ

การบริหารความเสี่ยงของโครงการ (Project risk management)

- การบริหารความเสี่ยงของโครงการ (Project risk management) การบริหารความเสี่ยงของโครงการเกี่ยวข้องกับงานทั้งทางด้านศาสตร์และศิลป์ เพื่อที่จะค้นหา วิเคราะห์ และสนองตอบกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดระยะเวลาของโครงการ แล้วสามารถนำพาโครงการไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้
- ดังนั้น วัตถุประสงค์หลักของการบริหารความเสี่ยงของโครงการ จึงเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นให้เหลือน้อยที่สุด และเพิ่มโอกาสที่อาจเกิดขึ้นได้ให้มากที่สุดกับการดำเนินโครงการ

ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงโครงการ

1. การวางแผนการบริหารความเสี่ยง (Risk management planning)
2. การชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง (Risk identification)
3. การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Qualitative risk analysis)
4. การวางแผนตอบรับความเสี่ยง (Risk response planning)
5. การตรวจจับและควบคุมความเสี่ยง (Risk monitoring and control)

1. การวางแผนการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Planning)

- ความหมายของ การวางแผนการบริหารความเสี่ยง (Risk management planning) แผนการบริหารความเสี่ยงเป็นเอกสารที่สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนต่างๆ ที่เหลือของการบริหารความเสี่ยงของโครงการ คือ การชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงปริมาณ การวางแผนตอบรับความเสี่ยง และการตรวจจับและควบคุมความเสี่ยง รูปแบบการจัดทำรายงานสำหรับกิจกรรมการบริหารความเสี่ยง วิธีการที่ทีมงานโครงการจะติดตามดูแล และจัดบันทึกความก้าวหน้าของกิจกรรมดังกล่าวเป็นต้น

2. การชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง (Risk Identification)

➤ การชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง (Risk Identification) หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แผนการบริหารความเสี่ยง เอกสารที่เกี่ยวกับความเสี่ยงของโครงการที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และ**สามารถดูจากปัจจัยหลัก**ได้ คือการหาสาเหตุของความเสี่ยงมีดังนี้

1. การบูรณาการ (Integration) ได้แก่ การวางแผนที่ไม่ดีเพียงพอ การจัดสรรทรัพยากรและการจัดการเชิงบูรณาการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และการละเอียดที่จะพิจารณาทบทวนโครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นสมบูรณ์ไปแล้ว เป็นต้น

สาเหตุที่ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง (ต่อ)

- 2. ขอบเขตงาน (Scope)** ได้แก่ การกำหนดขอบเขตงานและกิจกรรมที่จะต้องทำในโครงการอย่างละเอียดรอบคอบ และสมบูรณ์เพียงพอ เป็นต้น
- 3. เวลา (Time)** ได้แก่ ความผิดพลาดจากการประมาณการด้านเวลาหรือทรัพยากรที่มีอยู่ ความผิดพลาดในการวิเคราะห์และควบคุมเส้นทางวิกฤตและเวลายืดหยุ่นของกิจกรรมต่างๆ ในโครงการ และการนำเสนอหรือเปิดตัวระบบสารสนเทศทางธุรกิจใหม่ๆ ของคู่แข่งชั้น เป็นต้น
- 4. ต้นทุน (Cost)** ได้แก่ การประมาณการด้านต้นทุนที่ผิดพลาด และความไม่แน่นอนทางด้านเงินทุนและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง (ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต) เป็นต้น

สาเหตุที่ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง (ต่อ)

5. **คุณภาพ (Quality)** ได้แก่ การไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพและการประกันคุณภาพของโครงการ เป็นต้น
6. **ทรัพยากรบุคคล (Human resources)** ได้แก่ การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกของทีมงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การวางโครงสร้างของทีมงานโครงการ และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกทีมงานที่ไม่ดีเพียงพอ และการไม่เป็นผู้หน้าที่ดีเพียงพอของผู้จัดการโครงการ เป็นต้น
7. **การติดต่อสื่อสาร (Communications)** ได้แก่ การไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผน หรือการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง และการละเลยที่จะปรึกษาหารือกับบุคคลสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

สาเหตุที่ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยง (ต่อ)

8. ความเสี่ยง (Risk) ได้แก่ การไม่เห็นความสำคัญของความเสี่ยง และการวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างไม่มีประสิทธิภาพและผิดพลาด เป็นต้น

9. สาเหตุของความเสี่ยงที่เกิดจากการจัดหาทรัพยากรภายนอก (Procurement) ได้แก่ สถานการณ์หรือเงื่อนไขจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถบังคับควบคุมได้ และระดับความสัมพันธ์ที่มีกับผู้จัดหาทรัพยากรภายนอกและคู่แข่งชั้น เป็นต้น

การระบุความเสี่ยง

- การระบุความเสี่ยงคือ กระบวนการของความเข้าใจว่าเหตุการณ์ใดที่มีศักยภาพที่จะทำร้ายโครงการ หรือส่งเสริมให้โครงการดีขึ้น การระบุความเสี่ยงที่มีศักยภาพเป็นเรื่องที่จำเป็น เราต้องระบุความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องตามการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อม เทคนิคที่ช่วยในการระบุความเสี่ยงมีทั้งหมด 7 ชนิดดังนี้ การระดมความคิด, เทคนิคการประชุมกลุ่มแบบนอมินอล, เทคนิคเดลฟาย, การสัมภาษณ์, การวิเคราะห์สาเหตุ, การวิเคราะห์ SWOT, และบทเรียนจากโครงการในอดีต

การระดมความคิด

- การระดมความคิด เป็นเทคนิคที่กลุ่มพยายามที่จะสร้างความคิด หรือหาคำตอบ สำหรับปัญหาเฉพาะ โดยการรวบรวมความคิดจากคนหลายคนพร้อมๆ กัน
- นำไปวิเคราะห์ความเสี่ยงปริมาณและคุณภาพ
- นำความเสี่ยงมาจัดกลุ่มและหมวดหมู่

เทคนิคการประชุมกลุ่มแบบนอมินอล

- เป็นเทคนิคสำหรับการระบุนความเสี่ยงที่พยายามให้เกิดสมดุล และเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมประชุม โดยมีหลักดังนี้
  - สมาชิกแต่ละคนจะเขียนความคิดของตนลงในกระดาษ โดยไม่มีการพูดคุยหรือปรึกษา
  - แต่ละความคิดของแต่ละคนจะนำมาเขียนบนบอร์ดหรือกระดาษ
  - กลุ่มอภิปรายทำความเข้าใจแต่ละความคิด
  - แต่ละคนจะจัดลำดับและความสำคัญของความคิดที่ได้เสนออย่างเงียบๆ
  - กลุ่มจะเริ่มอภิปรายการจัดลำดับและความสำคัญของความคิด
  - แต่ละคนจัดลำดับและความสำคัญของความคิดอีกครั้ง
  - สรุปลำดับความสำคัญของความคิด

เทคนิคเดลฟาย

- ▶ เป็นเทคนิคการคาดการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาในอนาคต ที่เป็นระบบ ขั้นตอนการพยากรณ์ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลอิสระและไม่ทราบว่าเป็นข้อมูลของใคร
- ▶ เป็นเทคนิคการตั้งคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาตอบ และนำคำตอบมาประมวลผลแล้วส่งผลกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกรอบ และจะให้ผลป้อนกลับเพื่อกลับไปประมวลผลใหม่ และนำกลับไปใช้ในรอบต่อไป กระบวนการจะเป็นเช่นนี้จนกระทั่งได้ความเห็นเป็นเอกฉันท์

เทคนิคการสัมภาษณ์

- เป็นเทคนิคที่ใช้เก็บรวบรวมข้อเท็จจริงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ
- โดยการเผชิญหน้าหรือไม่ต้องเผชิญหน้าก็ได้เช่น ทางโทรศัพท์ หรือ E-mail
- สัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์จากโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการที่กำลังจะดำเนินการ
- วิธีการสัมภาษณ์เป็นวิธีการสำคัญสำหรับการระบุความเสี่ยงที่มีศักยภาพแต่การเตรียมการสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญ ทีมงานสร้างคำถามเพื่อใช้ในแนวทางสัมภาษณ์

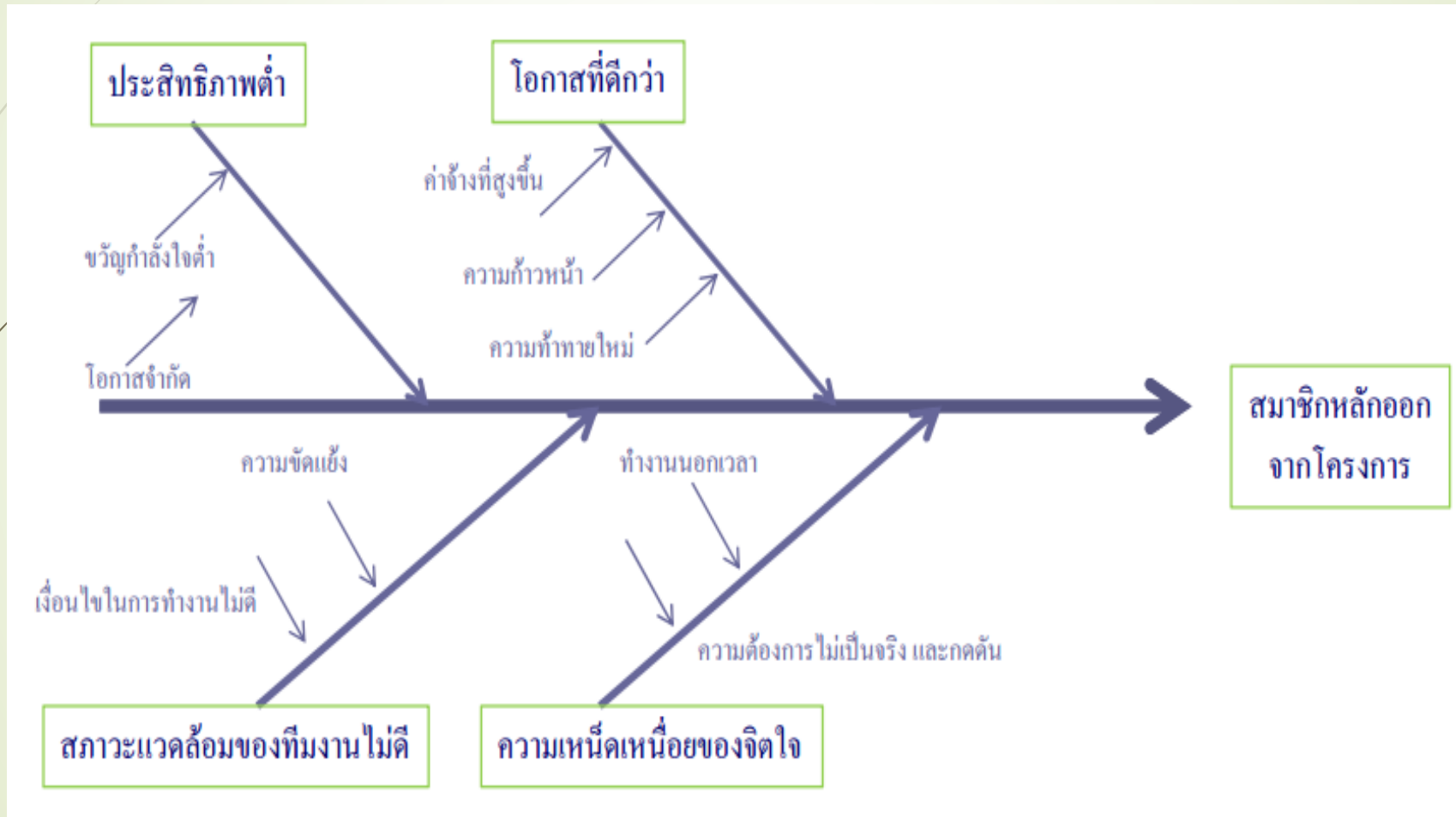
เทคนิคการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

- ▶ เป็นเทคนิคที่ใช้ผังก้างปลาของอิซิกาวา ที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ผังก้างปลาสามารถนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจ สาเหตุหรือปัจจัยของความเสียหายใดความเสี่ยงหนึ่ง

ขั้นตอนการวิเคราะห์สาเหตุของความเสียหายก้างปลา

- ▶ ระบุความเสี่ยงในแง่ของภัยคุกคามและโอกาส
- ▶ ระบุปัจจัยหลักที่สามารถเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหาย
- ▶ ระบุปัจจัยย่อยหรือสาเหตุของแต่ละปัจจัยหลัก
- ▶ ตรวจสอบแก้ไขทำผังจนกระทั่งได้ผังที่สมบูรณ์

ตัวอย่างผังก้างปลาสำหรับการวิเคราะห์สาเหตุของความเสียหาย

การวิเคราะห์ SWOT

- เป็นเทคนิคใช้ในการวางแผนกลยุทธ์
- การวิเคราะห์ SWOT ใช้ในการระบุความเสี่ยงได้โดยเน้นความเสี่ยงในมุมมองระดับสูงหรือกว้าง
- จะพิจารณาในรายละเอียดว่าจุดแข็งคืออะไร จุดที่เกี่ยวข้อง และอะไรคือโอกาส หรือ ภัยคุกคาม

จุดแข็ง หรือข้อได้เปรียบ (S-Strengths)	จุดอ่อน หรือข้อเสียเปรียบ (Weaknesses)
โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม (Threats)

บทเรียนจากโครงการในอดีต

- ▶ เป็นการวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยการพิจารณาบทเรียนที่โครงการหนึ่งได้ดำเนินการแล้ว และได้ทำการบันทึกความเสี่ยงที่มีแต่ละโครงการได้ประสบ พร้อมทั้งวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาความเสี่ยงนั้น การเลือกบทเรียนมาใช้ต้องเลือกโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

3. การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ (Qualitative risk analysis)

- การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ (Qualitative risk analysis) เป็นขั้นตอนของการประเมินความเป็นไปได้และผลกระทบของความเสี่ยงที่ระบุไว้ รวมถึงการอธิบายลักษณะและการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อทราบถึงระดับของความเสียหาย และทำการเรียงลำดับความสำคัญของผลกระทบที่ความเสี่ยงเหล่านั้นจะมีต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ

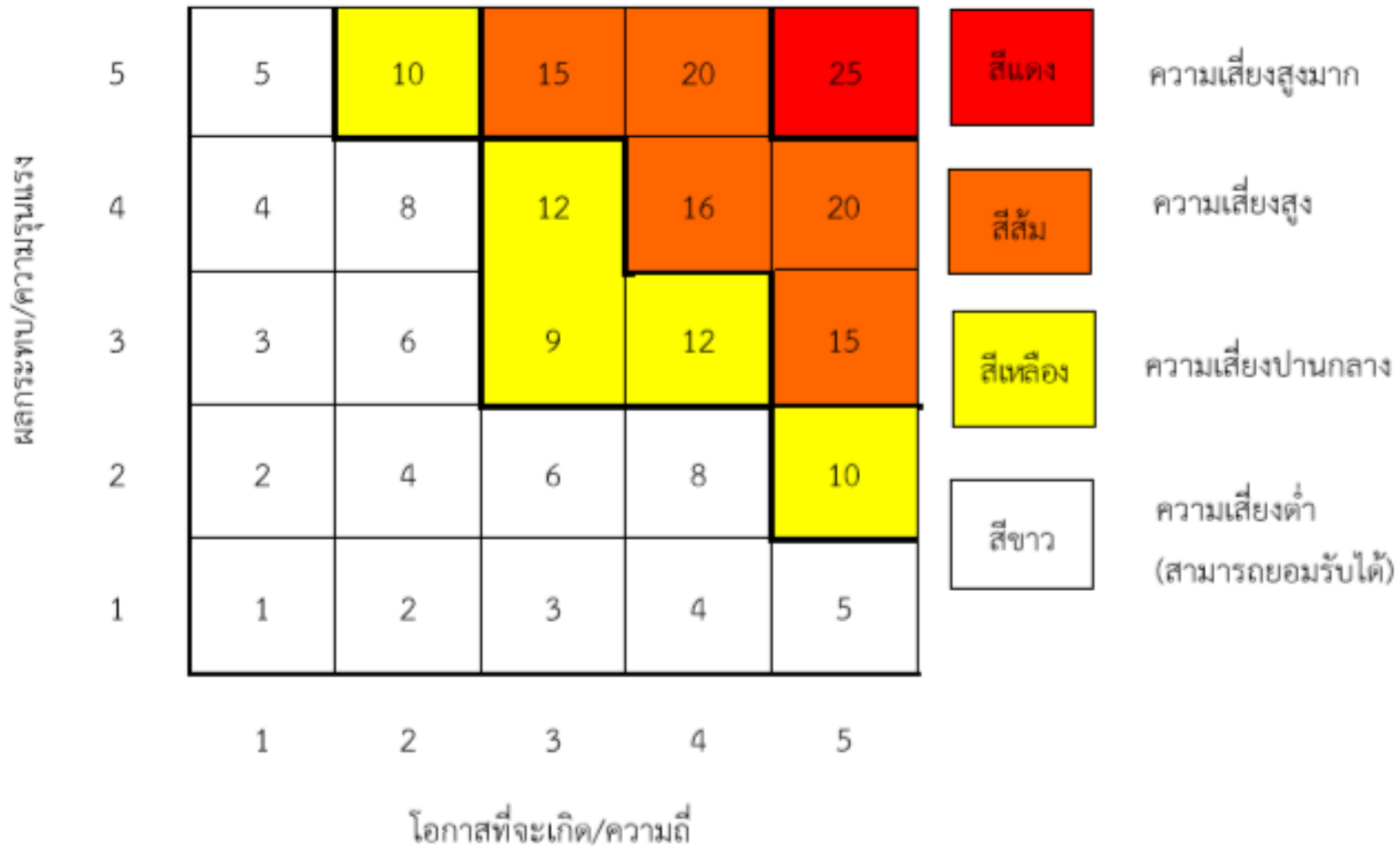
ตัวอย่างการวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ

- ชื่อความเสี่ยงโครงการจะไม่เสร็จตามกำหนด
- โอกาสเกิด 3
- ผลกระทบ 4

ดังนั้นความสูญเสียที่เผชิญ $3 \times 4 = 12$

แผนภูมิการประเมินค่าความเสี่ยง (Risk Map)

ความหมายระดับความรุนแรงของผลกระทบของความเสี่ยง

ระดับคะแนนความเสี่ยง	จัดระดับความเสี่ยง	กลยุทธ์ในการจัดการความเสี่ยง	พื้นที่สี
1 - 8	ต่ำ	ยอมรับความเสี่ยง	ขาว
9 - 12	ปานกลาง	ยอมรับความเสี่ยง (มีมาตรการติดตาม)	เหลือง
13 - 20	สูง	ควบคุมความเสี่ยง (มีแผนควบคุมความเสี่ยง)	ส้ม
21 - 25	สูงมาก	ถ่ายโอนความเสี่ยง	แดง

การประมาณการความเสี่ยง

ชื่อความเสี่ยง	รหัส	ประเภทความเสี่ยง	ลักษณะความเสี่ยง	โอกาสที่จะเกิด/ ความถี่	ความรุนแรง	ระดับคะแนน
1. ความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อม ความชื้นหรืออุณหภูมิใน ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	RIT01	ความเสี่ยงด้านเทคนิค/ ความเสี่ยงจาก ผู้ปฏิบัติงาน	ความเสี่ยงจากประสิทธิภาพและความ น่าเชื่อถือของระบบลดลง และทำให้เครื่อง หยุดการทำงานได้	3	5	15
2. ความเสี่ยงจากการเกิดไฟไหม้ น้ำท่วม แผ่นดินไหว อาคารถล่ม	RIT02	ความเสี่ยงจากภัยคุกคาม หรือภัยพิบัติ	การเกิดไฟไหม้อาคารหรือแผ่นดินไหว จนอาคารถล่ม ไม่สามารถเคลื่อนย้าย เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่างๆ ได้ ส่งผลทำให้ระบบคอมพิวเตอร์และระบบ เครือข่ายหลักได้รับความเสียหายบางส่วน หรือได้รับความเสียหายทั้งหมด หรือการเกิด น้ำท่วมจนต้องดำเนินการตัดกระแสไฟฟ้าและ ไม่สามารถใช้งานระบบคอมพิวเตอร์และระบบ เครือข่ายหลักได้	2	5	10
3. ความเสี่ยงจากการถูกบุกรุก โดยผู้ไม่ประสงค์ดี การถูกโจมตีโดย ไวรัส (Virus) หรือมัลแวร์ (Malware)	RIT03	ความเสี่ยงด้านเทคนิค/ ความเสี่ยงจากผู้ปฏิบัติงาน	การบุกรุกโจมตีโดยผู้ไม่ประสงค์ดี เช่น Hacker เป็นต้น การดักจับข้อมูล การส่งข้อมูลคำสั่งเจตนาร้าย การติดไวรัส หรือเวิร์ม การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูล บนเว็บไซต์หรือระบบฐานข้อมูล	3	5	15

4. การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงปริมาณ (Quantitative risk analysis)

- การวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงปริมาณ (Quantitative risk analysis) เป็นการวิเคราะห์หลังจากที่ได้ระบุและประมาณความเสี่ยง ก็จะต้องพัฒนาวิธีการตอบสนองความเสี่ยงที่เหมาะสม กลยุทธ์ตอบสนองความเสี่ยงด้านลบได้แก่
  - การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง
  - การยอมรับความเสี่ยง
  - การโอนความเสี่ยง
  - การบรรเทาความเสี่ยง

5. การวางแผนตอบรับความเสี่ยง (Risk Response Planning)

- ▶ การวางแผนตอบรับความเสี่ยง (Risk response planning) เป็นการกำหนดขั้นตอนที่จะใช้โอกาสที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ และวางแผนการตั้งรับและต่อสู้กับความเสี่ยง
- ▶ การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) โดยการพยายามป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงด้วยวิธีแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เช่น การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และอุปกรณ์ที่ไม่ล้าสมัยแต่คุ้นเคยมานานแล้วกับโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศโครงการใหม่

การวางแผนยอมรับความเสี่ยง (Risk Response Planning) (ต่อ)

- **การยอมรับความเสี่ยง (Risk Acceptance)** เป็นการยอมรับผลที่อาจจะเกิดขึ้นถ้าความเสี่ยงเกิดขึ้นจริง ซึ่งอาจเป็นการยอมรับโดยปริยายและปรับเปลี่ยนแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์
- **การถ่ายโอนความเสี่ยง (Risk Transference)** เป็นการโอนย้ายผลลัพธ์ของความเสี่ยงและความรับผิดชอบไปยังบุคคลอื่น ซึ่งกลยุทธ์นี้มักจะถูกนำมาใช้กับความเสี่ยงด้านการเงิน ยกตัวอย่าง เช่น ทีมงานโครงการอาจซื้อกรมธรรม์ประกันความเสียหายโดยเฉพาะกับอุปกรณ์พิเศษที่จำเป็นต้องใช้ในโครงการ เป็นต้น

การวางแผนยอมรับความเสี่ยง (Risk Response Planning) (ต่อ)

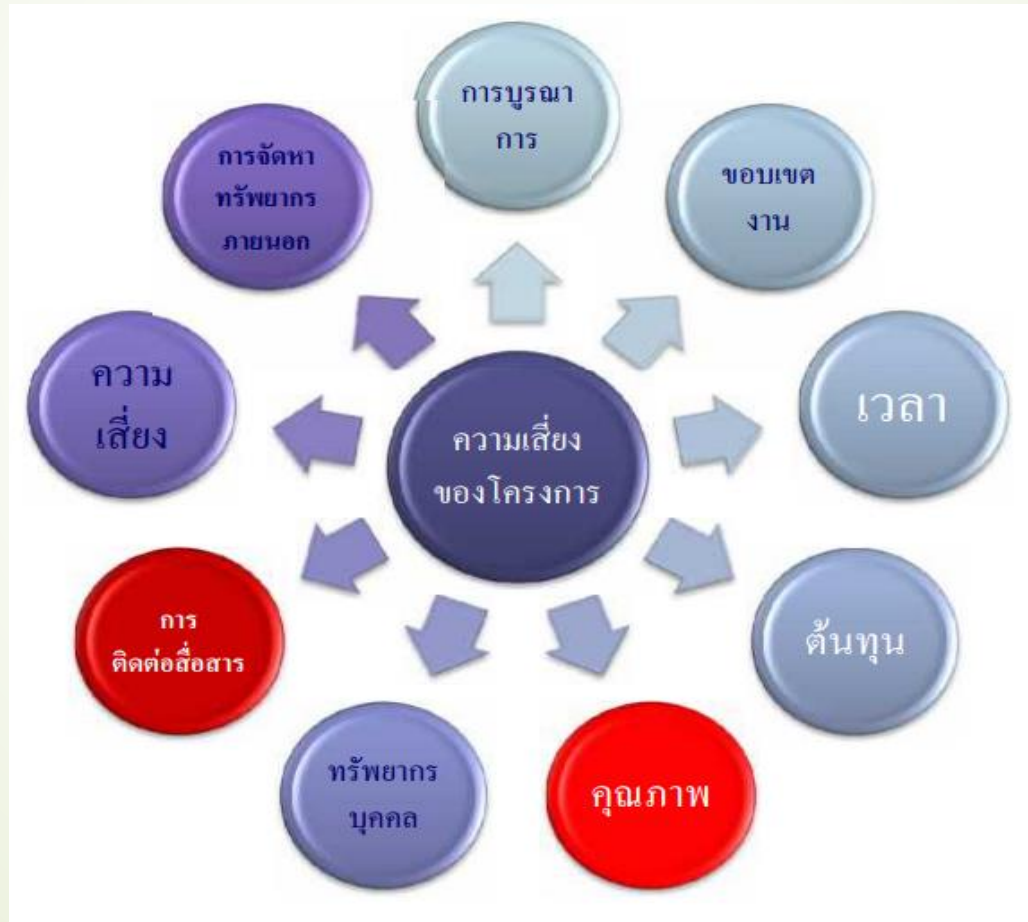
- **การบรรเทาความเสี่ยง (Risk Mitigation)** เป็นการลดผลกระทบของเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยงโดยการลดความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่ถูกกฎหมาย การใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน การตรวจสอบและทบทวนแผนของโครงการให้บ่อยมากขึ้น เป็นต้น

6. การตรวจจับและควบคุมความเสี่ยง (Risk monitoring and control)

- การตรวจจับและควบคุมความเสี่ยง (Risk monitoring and control) เป็นการตรวจสอบความเสี่ยงที่มีอยู่แล้ว การชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงใหม่ๆ ที่เพิ่งเกิดขึ้น และการประเมินประสิทธิภาพของความสามารถในการลดความเสี่ยงตลอดอายุของโครงการ ขั้นตอนของการตรวจจับและควบคุมความเสี่ยง เกี่ยวข้องกับการจัดการกระบวนการการบริหารความเสี่ยง

สรุป

- ➔ ความเสี่ยงพิจารณาจากปัจจัยหลักในการบริหารโครงการทั้ง 9 ประการดังนี้

... THE end ...

